

Det gedigna hantverket borde kunna få författaren att sticka ut hakan mer. Vilka goda råd kan egentligen utdelas? *Hur* skapar vi samtidigt tillit och gemensamma mål? Ska vi uppmuntra till samarbete eller försöka organisera bort komplexitet? Återkommande i avhandlingen är konstaterandet: det behövs mer forskning. Vi får helt enkelt vänta på en del svar; alla de intressanta frågor som aktualiseras kan inte besvaras inom ramen för en avhandling. Martin Lundin har dock visat sin kompetens att fortsätta ge svar i framtida studier.

Referenser

Pressman, Jeffrey & Wildavsky, Aaron, 1973. *Implementation*. Berkeley: University of California Press.

Johansson, Susanne, 2007. *Dom under trettio, vem bryr sig och varför? Ungdomars värderingar och politiska deltagande*. Göteborg: CEFOF och Förvaltningshögskolan.

THOMAS DENK¹

Hur deltar ungdomar politiskt? Hur kan politiskt deltagande studeras? Hur kan politiskt deltagande förklaras? Dessa frågor diskuterades när Susanne Johansson disputerade vid Göteborgs universitet, Förvaltningshögskolan, den 13 april 2007. Utgångspunkten för diskussionerna var hennes avhandling *Dom under trettio, vem bryr sig och varför? Ungdomars värderingar och politiska deltagande*. Den anmälan av avhandlingen som följer bygger mer eller mindre på min fakultetsopposition vid disputationen.

Utgångspunkt och syfte

Avhandlingen utgår från en föreställning om ungdomar och politiskt deltagande som frekvent förekommer i olika diskussioner: att ungdomar i mindre utsträckning än vuxna är politiskt aktiva. I avhandlingens inledning problematiseras denna föreställning i tre aspekter. För det första ifrågasätts slutsatsen att ungdomar deltar i mindre utsträckning än vuxna. För det andra kritiserar föreställningens empiriska uppbyggnad, som uppfattas vara bräcklig. För det tredje ifrågasätts även fö-

1 Docent Thomas Denk är akademilektor i statsvetenskap, särskilt statsvetenskaplig metod vid Statsvetenskapliga institutionen, Åbo akademi
E-post: tdenk@abo.fi

reställningens antagande att ungdomar bildar en homogen grupp. Denna tredelade kritik mot föreställningen utgör grunden för avhandlingens syfte, som anges till ”att problematisera den ofta förekommande uppfattning om hur ungdomar agerar politiskt. Därigenom avser avhandlingen att ge underlag för en mer nyanserad diskussion om ungdomar som politiska aktörer” (s 25). För att uppnå detta syfte avser avhandlingen att dels undersöka ungdomars politiska deltagande, dels förklara ungdomars politiska deltagande. För att förklara ungdomars politiska deltagande formuleras två övergripande forskningsfrågor som vägleder avhandlingens analyser: a) Kan resursstyrka förklara ungdomars politiska deltagande? samt b) Kan värderingar och attityder förklara ungdomars politiska deltagande?

Analysmodell

De två övergripande forskningsfrågorna utvecklas teoretiskt i avhandlingens tredje kapitel. Med inspiration från framträdande teorier inom forskning om politiskt deltagande konstrueras en analysmodell som integrerar två förklaringsperspektiv. Dessa uppmärksammar betydelsen av dels resurser, dels värderingar och attityder för politiskt deltagande. Utifrån analysmodellen förväntas därmed politiskt deltagande förklaras av ålder, resursstyrka, grundläggande värderingar och attityder gentemot det politiska systemet. Till detta förväntas också relationer finnas mellan de oberoende faktorerna. Resursstyrka och ålder förväntas påverka grundläggande värderingar, som i sin tur förväntas vara av betydelse för attityder gentemot det politiska systemet. Analysmodellen utvecklas sedan ytterligare till att även inkludera interaktionseffekter. Ålder förväntas påverka samband mellan resursstyrka och

grundläggande värderingar, samt samband mellan grundläggande värderingar och typ av politiskt deltagande.

Avslutningsvis utvecklas avhandlingens förklaringsansats även till att inkludera ett mer utvecklat förhållningssätt till ålder som förklaringsfaktor. I detta formuleras hypoteser om a) effekter av generationstillhörighet och b) effekter av livsfaser. Hypotesen om generation hävdar att skillnader i politiskt deltagande kan bli bestående mellan generationer, medan hypotesen om livsfaser hävdar att politiskt deltagande förändras med ålder och tenderar att anpassas till dominerande beteendekonventioner. Detta innebär att ålder inte enbart betraktas som temporal ålder (antal levnadsår), utan ges även en social betydelse. Sammantaget avser avhandlingen därmed att testa fyra förklaringar till ungdomars politiska deltagande: betydelsen av resurser, värderingar, generation och livsfas.

Innan de fyra förklaringarna utsätts för empirisk prövning utvecklas även den beroende faktorn i analysmodellen. Utifrån definitionen att politiskt deltagande avser aktiviteter som utförs i syfte att påverka politiska processer utvecklas begreppet i kapitel 4. Begreppet utvecklas i relation till demokratiteoretiska diskussioner som har inspirerats av den i diskussionen populära uppdelningen mellan deltagardemokrati och konkurrensdemokrati. Resultatet av dessa diskussioner är att politiskt deltagande betraktas som ett tvådimensionellt fenomen, där de olika dimensionerna främst uttrycker a) olika förhållningssätt till det demokratiska systemet, b) tidsmässiga åtagande, samt c) förväntat deltagande hos vuxna medlemmar i demos. För enklart avser dimensionen *vuxet deltagande* de deltagandeformer som främst används av vuxna, medan annorlunda deltagande avser deltagandeformer som i mindre ut-

Figur 1. Typologi av politiskt deltagande

	Lite vuxet deltagande	Mycket vuxet deltagande
Mycket annorlunda deltagande	Annorlunda	Aktivist
Lite annorlunda deltagande	Passiv	Adultoid

sträckning används av vuxna. Utifrån detta identifieras fyra typer av politiskt deltagande: passiv, adultoid, annorlunda och aktivist, vilka presenteras i figur 1.

De två dimensionerna i politiskt deltagande operationaliseras med enkätfrågor om deltagande under det senaste året. Fyra deltagandeformer anses indikera vuxet deltagande, medan sex deltagandeformer används för att uttrycka annorlunda deltagande. Indelningen av de olika deltagandeformerna motiveras inte i större utsträckning. En faktoranalys bekräftar dock att deltagandet följer ett mönster i två dimensioner. I figur 2 presenteras den indelning av deltagandeformer som följer av analysen och den andel av de tillfrågade som har uppgett att de har använt respektive deltagandeform under det senaste året. Det som framgår av fördelningen är att båda dimensionerna domineras av en deltagandeform: namninsamling (vuxet deltagande) respektive bojkotter (annorlunda deltagande).

När konstruktionen av politiskt deltagande tillämpas empiriskt konstateras att

a) det förekommer mindre gradskillnader mellan unga och vuxna i deras politiska deltagande, samt b) att ungdomsgruppen frekvent använder olika former av politiskt deltagande. När de två dimensionerna av deltagande kombineras blir fördelningen mellan de fyra typerna följande: passiv (31 %), adultoid (20 %), annorlunda (17 %) och aktivist (32 %). För att pröva förklaringar till detta – variationen i ungdomars politiska deltagande – testas de utvecklade hypoteserna i ett antal analyser, där underliggande operationaliseringar, metodiska och teoretiska avvägningar explicit redogörs. Analysernas ordning struktureras föredömligt av avhandlingens analysmodell. Kapitel 5 ägnas åt grundläggande värderingar, kapitel 6 åt attityder till demokrati, kapitel 7 om förhållande mellan värderingar och attityder, effekter av värderingar och attityder på politiskt deltagande analyseras i kapitel 8, samt avslutningsvis prövas betydelsen av generation och livsfas i kapitel 9. De analyser som utförs i det nionde kapitlet kan särskilt uppmärksammas, eftersom de prö-

Figur 2. Indelning av deltagandeformer.

Vuxet deltagande	Annorlunda deltagande
Skriva under namninsamlingar (49 %)	Bojkotter (38 %)
Kontakt med politiker/tjänstemän (7 %)	Politiska diskussioner via chatt/e-post (12 %)
Skriva insändare (6 %)	Deltagande i demonstrationer (10 %)
Medlem i parti (4 %)	Bära kampanjmärken (8 %)
	Deltagande i aktionsgrupper (3 %)
	Olagliga protestaktiviteter (3 %)

var om ungdomar ändrar sitt deltagande när de blir mer vuxna. Analyser av generationer och kohorter presenteras därför som annars sällan genomförs inom forskningsfältet.

Empiriskt underlag

Det empiriska underlaget i analyserna består främst av en enkätundersökning som genomfördes 2000/2001. Denna undersökning – som kallas för UNG-SOM – riktades mot ungdomar mellan 15-29 år, som var boende i Västra Götalands län och Kungälv kommun. Utifrån ett ursprungligt urval om 3000 personer, består avhandlingens underlag av 1861 enkätsvar. Avhandlingen använder dock fler enkätundersökningar. För att jämföra ungdomar och vuxna används VÄST-SOM 2000, samt för att studera generationsmönster analyseras underlag från de så kallade kommunundersökningarna, som genomfördes 1979, 1991 och 1998. Sammantaget är det därför ett omfattande enkätunderlag som analyseras i avhandlingen.

Resultat och bidrag

Det är en mångfald av delresultat som utvinns av det empiriska underlaget genom analyserna. I min läsning kan delresultaten summeras i fyra övergripande slutsatser. För det första att det endast finns mindre gradskillnader mellan ungdomar och vuxna när det gäller politiskt deltagande. Ungdomar tenderar att delta i samma utsträckning som vuxna i de olika deltagarformerna. För det andra att ungdomar inte kan betraktas som en enhetlig grupp när det gäller politiskt deltagande. Ungdomar deltar liksom vuxna i olika former. För det tredje att skillnader i politiskt deltagande förklaras av värderingar och attityder mot

det politiska systemet, men att även socioekonomiska resurser har betydelse. Betydelsen av olika faktorer varierar dock mellan olika deltagandeformer. För det fjärde att det finns begränsat med stöd för att livsfas har betydelse för om och hur ungdomar deltar. Däremot finns det skillnader mellan generationer när det gäller deltagandets omfattning i olika deltagandeformer, även om det politiska deltagandet som helhet inte påverkas.

Kommentarer

Avhandlingen är väl förankrad i den forskningstradition som utvecklats kring politiskt deltagande. Det finns därför möjlighet att utifrån en läsning av avhandlingen ställa ett antal frågor som inte enbart gäller avhandlingen, utan forskningsområdet som helhet. En första fråga handlar om hur den beroende faktorn konstrueras i studier om politiskt handlande. Ett konventionellt tillvägagångssätt att indikera politiskt deltagande som helhet presenteras i avhandlingen. Utifrån ett antal frågor om huruvida individerna under det senaste året har gjort någon av de handlingar som anges skapas summerande index. Frågan är huruvida detta är ett mått för att bedöma i vilken omfattning som individer deltar politiskt. Indexen varierar inte beroende i vilken frekvens som individerna utför politiska handlingar, utan hur många deltagandeformer som individen har varit deltagande i under det senaste året. Till exempel, en person som regelbundet och intensivt deltar i en form anses vara lågaktiv enligt operationaliseringen, medan en person som endast sporadiskt använder flera former anses vara högaktiv. En alternativ tolkning skulle därför vara att denna typ av index istället indikerar mångfalden i antal deltagandeformer som individer använder i politiska syf-

ten under ett år. Information om deltagandets intensitet och frekvens ges däremot inte av indexet, även om den konventionella tolkningen utgår från detta.

En andra fråga handlar även den om konstruktionen av den beroende faktorn. I forskning om politiskt deltagande är föreställningen om att det finns olika deltagandeformer (modes of action) framträdande. Denna föreställning underbyggs av empiriska analyser, som tillämpar olika reduceringsmetoder. Till exempel, konstaterar avhandlingen utifrån genomförda faktoranalyser att det finns två dimensioner av deltagande, vilka de fyra typerna av deltagandeformer konstrueras utifrån (se figur 1). När sedan olika förklaringar testas görs en kodning som skapar en uppställning av fyra variabler som är dikotomier. Varje deltagandeform uttrycks därmed med en tvådelad variabel, där värdet ett uttrycker att individen har deltagit i denna form och värdet noll att individen inte har deltagit i denna form. Vad som kan uppfattas som problematiskt är att detta tillvägagångssätt skapar en beroende faktor som är ytterst heterogen. Som exempel, när avhandlingen prövar olika förklaringar till annorlunda deltagande, utgörs gruppen med värde noll av de individer som är passiva, aktivister och vuxna i sitt deltagande (adultoid). Det är därmed en ytterst heterogen grupp som utgör jämförelsegrupp i analysen. När sedan merparten av teorier om deltagande – vilka hävdar att vissa omständigheter främjar deltagande framför andra omständigheter – avser en uppdelning mellan aktivitet och passivitet blir det en tämligen svår uppgift att formulera förväntningar om vilken av de två grupperna som har de mest gynnsamma förutsättningarna för deltagande, eftersom båda grupperna innehåller politiskt aktiva. Som alternativ, skulle respektive form av deltagande kun-

na jämföras med gruppen passiva. Den beroende faktorn skulle då i större utsträckning utmärkas av homogenitet i sina kategorier, vilket skulle minska sannolikheten för felslut: att förkasta hypoteser om faktorerens betydelse för deltagande, även om faktorer har betydelse.

En tredje fråga är om forskning om politiskt deltagande behöver utveckla nya förhållningssätt till konventionella teorier inom området. Avhandlingen uppmärksammar utöver ålder betydelsen av resurs och attityder, vilka är faktorer som traditionellt uppmärksammas när politiskt deltagande förklaras. Faktorerna har också varit framgångsrika i den meningen att de har fått genomslag i forskningen och klarat flera empiriska test. Faktorernas gemensamma förklaringsgrad har dock inte alltid varit imponerande, utan det finns en betydande variation i deltagandet som fortfarande är oförklarad. Detta framgår också av avhandlingens analyser. Frågan är därför om studier inom forskningsområdet inte har en starkare utmaning i att försöka utveckla de traditionella modellerna än att enbart tillämpa dem. En möjlighet skulle vara att försöka integrera teorier om socialisation med de traditionella teorierna om deltagande. Här skulle avhandlingens kohortanalyser kunna ge empiriska bidrag till teoretiska diskussioner, vilket inte fullt utnyttjas i den avslutande diskussionen.

Sammanfattande omdömen

Som helhet ger avhandlingens resultat tre viktiga bidrag. För det första ger avhandlingen bidrag till svensk ungdomsforskning. Politologiska perspektiv har inte varit framträdande inom svensk ungdomsforskning, likaså har resultat från statsvetenskapliga studier sällan haft direkt relevans för ungdomsforskningen på det sätt

som den aktuella avhandlingen har. Förhoppningsvis kan avhandlingen därför innebära en ökad aktualisering av politologiska frågor och perspektiv i ungdomsforskningen. För det andra ger avhandlingen ett bidrag till forskning om politiskt deltagande. Frågor om ungdomars politiska deltagande är grundläggande och regelbundet återkommande. Avhandlingen ger empiriska svar på flera frågor om politiskt deltagande hos ungdomar. Inte minst ger avhandlingen ökad förståelse om betydelsen av ålder, generationstillhörighet och livsfaser. För det tredje är avhandlingen också ett exempel på hur föreställningar i politiska diskussioner kan prövas genom empiriska studier. Analyser av idéer har alltid varit centrala inom ämnet. Däremot har prövandet av föreställningar genom kvantitativa analyser inte varit lika framträdande. Här kan avhandlingen ge metodologisk inspiration till kommande studier. Sammantaget ger avhandlingens resultat en mer komplex bild av ungdomars politiska deltagande än den föreställning som avhandlingen problematiserar i sin inledning. Det är ett bidrag som framtida studier och diskussioner om ungdomars politiska deltagande i Sverige svårligen kan bortse ifrån.

Duus-Otterström, Göran, 2007. *Punishment and Personal Responsibility*. Göteborg Studies in Politics 108. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.

RAINO MALNES¹

Formålet med straff

Innledning

Göran Duus-Otterström tar doktorgraden på en avhandling om formålet med straffelovgivning og rettspleie. Han spør hvilken hensikt bør strafferetten ha, og regner med tre alternativer: å rehabiliterer lovbrøttere, avskrekke lovbrudd eller gjengjelde lovbrudd på en slik måte at lovbrøttere får den straffen de fortjener. Det siste alternativet, som etter hvert spiller hovedrollen i resonnementet, kalles retributivisme.

Resonnementet favner vidt. Gjennom ti kapitler, over 350 sider, blir vi presentert for en lang rekke etiske, politiske og metafysiske temaer. Den som vil skaffe seg oversikt over den pågående debatten om forbrytelse og straff innenfor analytisk filosofi, kan lese denne avhandlingen med stort utbytte. Men avhandlingen er mer enn et innføringsskrift. Duus-Otterström gir også et gjennomarbeidet svar på det normative spørsmålet. Han leverer en egenartet teori om verdien av at forbryttere får den straffen de fortjener. Min oppsisjon dreier seg om denne teorien, og jeg

1 Raino Malnes är professor i statsvetenskap vid Universitetet i Oslo och forskningskoordinator vid Centre for the Study of Mind in Nature där.